

Branko Pavlović,
član Izvršnog komiteta Delta Generali
osiguranja i predsednik Udruženja
aktuara Srbije

- **U nepovoljnim demografskim okolnostima postojeći penzijski sistem međugeneracijske solidarnosti je neodrživ bez značajne pomoći iz budžeta. Prelazak na sistem akumulacije kapitala je previše skup i u uslovima velike nezaposlenosti ne obezbeđuje prihvatljivo rešenje za većinu zaposlenih koji imaju male plate. Nova vlada bi ipak trebalo da angažuje stručnjake, domaće aktuare, da sagledaju sve okolnosti vezane za dugoročnu održivost beneficija u postojećim demografskim okolnostima i, koristeći iskustva drugih zemalja, pronađu adekvatno rešenje za reformu penzijskog sistema koje bi bilo održivo u Srbiji**

Da li će budući penzioneri...

Većina ljudi nema dovoljno iskustva ni znanja za realno sagledavanje sopstvenih finansijskih potreba i mogućnosti u starosti. Najčešće se potcenjuju resursi koji će biti potrebni u starosti i zbog toga se šteti manje nego što je potrebno. To je osnovni razlog zbog koga države organizuju sistem obaveznog penzijskog osiguranja. U prošlosti su svi sistemi obaveznog penzijskog osiguranja bili zasnovani na principu međugeneracijske solidarnosti i taj sistem još uvek funkcioniše u Srbiji, gde zaposleni doprinosima iz svojih plata finansiraju isplatu penzija penzionerima. Visina penzija penzionera zavisi od doprinosa koje plaćaju trenutno aktivni radnici, a ne od doprinosa koje su plaćali sadašnji penzioneri u vreme kada su radili. Ovaj sistem je dobro funkcionisao ranije kada je nekoliko radnika obezbeđivalo penziju za jednog penzionera. U poslednje vreme ljudski život je duži, rađa se manje ljudi i nezaposlenost je velika, tako da je broj radnika i penzionera u Srbiji skoro izjednačen. Očigledno je da nije održiv penzijski sistem u kome jedan radnik zarađuje platu za sebe i celu penziju za još jednog penzionera.

Čile je prvi početkom osamdesetih radikalno reformisao sistem obaveznog penzijskog osiguranja uvođenjem akumulacije kapitala (tzv. drugi stub), a sledile su ga druge zemlje. Koncept sistema akumulacije kapitala je da zaposleni tokom radnog veka plaćaju doprinose koji se konvertuju u investicione jedinice i čuvaju na sopstvenom ličnom računu u penzijskom fondu. Od akumuliranih sredstava na ličnom računu, koja fond u međuvremenu uvećava investiranjem, pri odlasku u penziju isplaćuje se odgovarajuća penzija. Zaposleni koji počnu da uplaćuju doprinose dok su još mladi i imaju tokom radnog veka ujednačena primanja, mogu sa velikom izvesnošću očekivati da će zadržati sličan životni standard i kada odu u penziju. Najveći problem sistema akumulacije kapitala se

javlja u tranziciji iz sistema međugeneracijske solidarnosti, kada se doprinosi radnika preusmere na lične račune, pa postojeći penzioneri padnu na teret državnog budžeta. To praktično znači da jedna generacija radnika obezbeđuje penziju i za sebe kroz uplatu doprinosa penzijskom fondu i za postojeće penzionere kroz poreze koji pune budžet iz koga se isplaćuju penzije.

Suočene sa problemom neodrživosti penzijskog sistema generacijske solidarnosti vlade sprovode različite reforme. Evropske zemlje najčešće pomeranju starosnu granicu za odlazak u penziju. Neke države su pokušale da smanje doprinose koje plaćaju radnici smanjenjem penzija. Zemlje podsaharske Afrike sa velikim procentom HIV pozitivnih stanovnika su ukinule obavezni penzijski sistem, jer retko ko doživi penziju. Veliki broj evropskih zemalja u poslednjih nekoliko godina se bavi reformama penzijskog sistema što je izazvalo dosta protesta radnika koji se suprotstavljaju namerama vlada.

U Velikoj Britaniji je organizovan najveći štrajk u poslednjih 100 godina. Bugari su, takođe, masovno protestovali zbog odluke vlade da se starosna granica za odlazak u penziju pomeri za samo jednu godinu, iako je granica od 60 godina za žene i 63 za muškarce među najnižima u Evropi. Mađari su se specifičnim performansom, obučeni kao klovnovi, pobunili protiv ukidanja beneficiranog radnog staža za vojnike, policajce i vatrogasce, što će dovesti to toga da i oni odlaze u penziju sa 65 godina umesto sa 45, koliko je bilo do sada. U Sloveniji je održan referendum na kome je odbačen predlog zakona o reformi penzijskog sistema, koji je pomerio starosnu granicu za odlazak u penziju i za muškarce i za žene sa 63 na 65 godina. U Bosni i Hercegovini je jedan od najvažnijih zahteva na masovnim protestima pre nekoliko meseci bio i povećanje penzija. Francuzi su organizovali velike demonstracije zbog namere vlade da poveća broj potrebnih

... "lajkovati" aktuare?

godina staža za odlazak u penziju sa 41 na 43 godine. Austrijanci, koji po zakonu primaju 14 punih penzija godišnje, u poslednje vreme se masovno odlučuju za kupovinu nekretnina, kao pogodnijeg oblika štednje za starost od ulaganja u privatne penzijske fondove.

Ne postoji idealan penzijski sistem i reforme su svuda neophodne. Čak i u zemljama koje sada imaju kvalitetne penzijske sisteme, veliki je procenat ljudi koji radi i posle odlaska u penziju da bi zadržao pristojan životni standard – u Češkoj oko 30 odsto, a u Nemačkoj oko 40 odsto ljudi i dalje radi, iako prima penziju. Čile, koji je godinama istican kao primer uspešne reforme penzijskog sistema, 2008. godine je morao da izvrši određene promene. Ispostavilo se da značajan procenat starije populacije neće moći da dobije penziju zbog neispunjavanja potrebnog uslova od minimalno 20 godina radnog staža ili da će dobiti suviše malu penziju zbog malih doprinosa iz niskih primanja prosečnog zaposlenog. Zbog toga je uvedena još jedna komponenta obaveznog penzijskog sistema, ali ponovo zasnovana na principu međugeneracijske solidarnosti – solidarni penzijski sistem, koji se finansira iz budžeta i obezbeđuje pristojnu penziju svim Čileancima starijim od 65 godina, koji nemaju odgovarajuću penziju iz privatnih penzijskih fondova.

U kontekstu budućih reformi postojećeg penzijskog sistema međugeneracijske solidarnosti u Srbiji najčešće se pominju pomeranje granice za odlazak u penziju i uvođenje aktuarskih penala za odlazak u penziju na osnovu radnog staža pre starosne granice. Obe stavke smanjuju postojeća prava zaposlenih i naravno ne odgovaraju budućim penzionerima. Za razliku od transparentnog povećanja granice za odlazak u penziju za nekoliko godina, aktuarski penali posebno zbunjuju zbog svoje tajanstvenosti. Prosečan zaposleni u Srbiji nikad nije čuo za aktuare i s razlogom brine kakve će kazne budućim penzionerima

nositi njihovo ime. Takozvani aktuarski penali relativno su jednostavni za razumevanje, u pitanju je smanjenje iznosa penzije za po nekoliko procenata po godini za koju zaposleni ode u penziju pre starosne granice. U medijima se najčešće pominje kazna od 6 odsto po godini. Koliko mi je poznato, nijedan srpski aktuar nije učestvovao u formulisanju ovog predloga, odnosno nije zaslužan za davanje imena "aktuarski" penal ovoj nepopularnoj meri za buduće penzionere. S obzirom na trenutnu ekonomsku situaciju i prognoze razvoja u sledećih nekoliko godina, ove dve mere mogu ublažiti postojeći disparitet u penzijskim doprinosima zaposlenih i ukupnom iznosu isplaćenih penzija, ali ne mogu rešiti problem postojećeg obaveznog penzijskog sistema u Srbiji. Jedan od nusproizvoda druge mere je da veliki broj ljudi prvi put čuje za naziv aktuar u negativnom kontekstu, kao nešto što bliže određuje jednu kaznu koja će im otežati život u starosti. Srpski aktuari su tako bez sopsstvene krivice dobili negativne poene u domaćoj javnosti i postali "neprijatelji" starije populacije.

Potpuno je jasno da je vrlo teško organizovati suštinsku reformu penzijskog sistema u Srbiji. U nepovoljnim demografskim okolnostima postojeći penzijski sistem međugeneracijske solidarnosti je neodrživ bez značajne pomoći iz budžeta. Prelazak na sistem akumulacije kapitala je previše skup i u uslovima velike nezaposlenosti ne obezbeđuje prihvatljivo rešenje za većinu zaposlenih koji imaju male plate. Nova vlada bi ipak trebalo da stvarno angažuje stručnjake, domaće aktuare, da sagledaju sve okolnosti vezane za dugoročnu održivost beneficija u postojećim demografskim okolnostima i koristeći iskustva drugih zemalja pronađu adekvatno rešenje za reformu penzijskog sistema koje bi bilo održivo u Srbiji. Na taj način, domaći aktuari bi pred javnošću postali odgovorni za svoje predloge, umesto što kao sada služe kao babaroga za starije građane. ■

DOZNAJTE SVE
O TRŽIŠTU
OSIGURANJA

SO SVET OSIGURANJA

ICTI

www.svet-osiguranja.rs

PREGLAD NA NOVAJ PROJEKTA

11.10.2012. Riješim poduzetelnicu predstavljenu osiguranje potraživanja i transporta osiguranje

11.10.2012. Osnovna Glavna federacija osiguranja

09.10.2012. Polovni auto novi razli i deli

08.10.2012. Rovovska bitka i trada klijent

05.10.2012. Univerziteti polovni godi

04.10.2012. Prva međunarodna konferencija

04.10.2012. Allianz Sava - polica osiguranja

04.10.2012. Zajednička konferencija

03.10.2012. Suradnja Ingulit-Lexing

Želim primati novosti iz svijeta osiguranja

instituit za osiguranje

instituit za osiguranje

ZASTITA - osiguranje za zdravlje i sigurnost osobe i imovine

instituit za osiguranje